

פרק 4 - שירותים חברתיים וביטוח לאומי

מקורות והגדרות

לוחות 1-12: ע' / המינהל לשירותים חברתיים

הנתונים מבוססים על ניתוח קובץ מערכת מיון תיקים של המינהל השירותים החברתיים של עיריית ת"א-יפו ומעודכנים לסוף שנת 2013.
להלן האגפים והמחלקות, לפי אזורי הפעילות שלהן:

אגף מרכז - צפון - רבעים 1-6

מחלקת עבר הירקון - רבעים 1-2
מחלקת לב העיר למשפחה - רבעים 3-6
מחלקת לב העיר לגיל הזהב - רבעים 3-6
תחנות לבריאות המשפחה, תחנות לטיפול וגמילה מסמים, תחנות לייעוץ בחיי המשפחה.

אגף דרום - רבעים 7-8

מחלקת חוצות יפו - תת-רובע 72 ואזורים סטטיסטיים: 733-736, 745-747
מחלקת שער יפו - תת-רובע 71 (ללא א"ס 713) ואזורים סטטיסטיים: 731-732, 741-744
מחלקת שפירים - רובע 8 וא"ס 713
תחנות לבריאות המשפחה, תחנה לטיפול וגמילה מסמים, תחנה לייעוץ בחיי המשפחה.

אגף מזרח - רובע 9

מחלקת אפיקים - תת-רובע 94, ואזורים סטטיסטיים: 923, 937
מחלקת איילון - תת-רובע 91, ואזורים סטטיסטיים: 921-922, 925-929
מחלקת אחווה - אזורים סטטיסטיים: 924, 931-936
תחנות לבריאות המשפחה, תחנות לטיפול וגמילה מסמים.

בית אב	- תיק על שם בגיר מעל גיל 18.
בתי אב בטיפול	- מספר בתי אב משפחות ובתי אב קשישים המטופלים ע"י מינהל השירותים החברתיים מתקבל מממצאי מיון התיקים במחלקות, אשר מתבצע מידי שנה, החל משנת 1981.
בתי אב קשישים	- כאשר ראש המשפחה הינו מעל גיל 62 אצל נשים או מעל גיל 67 אצל גברים.
בתי אב משפחות	- בתי אב בהם ראש המשפחה עדיין לא הגיע לגיל זקנה (גברים - עד 67, נשים - עד 62).
קבוצת מיון ב'	- תיקי סיוע ומעקב בטיפול אינטנסיבי נמוך בהם יש עד 3 התערבויות בשנה.
קבוצת מיון ג'	- תיקים בטיפול אינטנסיבי בינוני בהם יש 4-18 התערבויות בשנה.
קבוצת מיון ד'	- תיקים בטיפול אינטנסיבי גבוה בהם יש מעל 18 התערבויות בשנה.
תיקי סכנה	- בתי אב הנמצאים במשבר חמור, הנובע ממצבים שונים בהתאם לאוכלוסיות ודורש התערבות מיידית ואינטנסיבית, בנקודת זמן המיון.
תיקי סיכון	- בתי אב הנמצאים במשבר, שטיפולם דורש בניית תכנית טיפול הכוללת אפשרות לפתרון המשבר ומעקב, בנקודת זמן המיון.
תיקי נזקקות	- בתי אב מטופלים הזקוקים לשירותי הרווחה מסיבות הקשורות לחוק, או להגדרות נזקקות כפי שמופיעות בתקנון עבודה סוציאלית (תע"ס), בנקודת זמן המיון.

הלוחות בפרק זה, מתייחסים רק לבתי אב שיש להם תיק במינהל השירותים החברתיים.
יש להתייחס בזהירות להשוואת נתונים בין שנת 2009 ואילך לשנים קודמות, בשל הגורמים הבאים: בשנת 2009 עבר מינהל השירותים החברתיים לעבוד במערכת מחשובית חדשה (המנל"ר) וחלק מתהליכי העבודה במינהל שונו. בנוסף, נתוני הלוחות שבפרק מתייחסים לתקופות זמן שונות על פני 2009, ולא דווקא לחודש מסוים, כפי שנעשה בשנים אחרות.

מפת אחוז מקבלי השלמת הכנסה בקרב מקבלי קצבת זקנה, לפי אזור סטטיסטי
מקור הנתונים - המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון.

לוח 13: המוסד לביטוח לאומי וע' מינהל השירותים החברתיים, המרכז למחקר כלכלי וחברתי

לוחות 14-19: המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון

- **קצבת זיקנה**
עבור גברים מבוטחים מגיל 65 ונשים מגיל 60, הזכאות לקצבת זיקנה נקבעת בעיקר בהתאם למבחן הכנסות (מעבודה או מהון). מיולי 2004, הועלה הגיל המותנה בהדרגה ל-67 לגבר ול-62 לאישה (העלאת הגיל המותנה לנשים ל-64 מותנית בהחלטת ממשלה בשנת 2016). מי שאינו זכאי לקצבת זיקנה בגיל הראשון (גיל הפרישה), עקב הכנסות גבוהות, זכאי לקצבה בגיל השני (גיל הזכאות לקצבת זיקנה), בלי קשר לרמת ההכנסות. בעבר, גיל הזכאות המוחלט לקצבת זיקנה היה 70 לגברים ו-65 לנשים. מיולי 2004, עם יישום חוק גיל הפרישה, גיל הזכאות לגברים נשאר 70, אך לנשים הועלה בהדרגה, עד שבסופו של התהליך, בשנת 2020, יהפוך להיות 70.
- **קצבת שארים**
משולמת לשאריו (אלמנה וילדיה) של מבטח תושבת ישראל, לאחר פטירת מבטח/ת שהיה/היתה מבטח/ת שנה לפחות. סכום הקצבה נקבע על פי גיל האלמן/ה. לקצבה הבסיסית משולמות תוספת בגין ילדים ותוספת ותק, והחל באפריל 2008 גם תוספת בעבור שאר שמלאו לו 80 שנה. בשונה מאלמנה, אלמן מוגדר כזכאי לקצבת שארים כל עוד יש עימו ילדים או שהוא עומד במבחן הכנסות כנדרש בחוק.
- **השלמת הכנסה**
בקרוב מקבלי קצבאות זיקנה ושארים, השלמת הכנסה הינה תוספת הניתנת לזכאים לקצבאות זיקנה ושארים חסרי הכנסה או מעוטי הכנסה, בכפוף למבחני הכנסות עפ"י התנאים המוגדרים בחוק.
- **קצבת ילדים**
קצבת ילדים משולמת בכל חודש לכל המשפחות עם ילדים בישראל, ומטרתה לסייע בהוצאות הגידול של הילדים. במהלך השנים עברו קצבאות הילדים שינויים רבים, ומשנת 2002 ירדה מאוד רמתה של קצבת הילדים בעקבות תוכניות כלכליות רבות. בשנת 2009, בעקבות ההסכם הקואליציוני של מפלגת ש"ס עם ממשלת נתניהו ובמסגרת חוק ההסדרים, הוגדלה שוב קצבת הילדים בהדרגה. החל מאוגוסט 2013 הושו מחדש הקצבאות לכל הילדים בלי קשר למיקומם במשפחה, כאשר עבור ילדים שנולדו עד מאי 2003 הסכומים גבוהים יותר.
- **הבטחת הכנסה**
הגמלה מיועדת לבני 20 ומעלה, שלא הוצעה להם עבודה או פטורים ממבחן תעסוקה, ואין להם מקור קיום או שהכנסתם אינה מגיעה לרמה המוגדרת בחוק, עקב נסיבות שהחוק מכיר בהן. ביוני 2003 חלו שינויים בחוק הבטחת הכנסה: חלו החמרות במבחן התעסוקה וכן חלו שינויים במבחני ההכנסה וברמות הגמלה. כיום הגמלה משולמת עד גיל 55 בשיעור רגיל (מלבד זכאים שהיו במערכת בעת השינוי) ומעל גיל 55 משולמת הגמלה בשיעור גבוה יותר כפי שהיה נהוג עד יוני 2003. מספר מקבלי הגמלה בלוח 4.17 מתייחס למשפחות המקבלות את הגמלה, כשבמשפחה יכולה להיות יותר מעילת זכאות אחת. עם זאת, העילה לקבלת הגמלה היא אישית ולא משפחתית. נתוני עילת הזכאות מוצגים בלוח 4.18.
- **דמי אבטלה**
לדמי אבטלה זכאי מובטל שכיר שהשלים תקופת אכשרה (פרק הזמן הנדרש בחוק שבו שולמו עבור העובד דמי ביטוח אבטלה), מלאו לו 20 שנה וטרם הגיע לגיל הפרישה, ואשר אין בידי שירות התעסוקה עבודה מתאימה להציע לו. החל ב-1995, מובטלים עד גיל 35, חייבים לקבל כל עבודה שמוצעת להם גם אם אינה "מתאימה" להם. דמי האבטלה נגזרים משכרו של המובטל בשלושת החודשים שקדמו לאבטלה, בשיעורים הולכים ופוחתים עם הגידול בשכר.
- **קצבת נכות**
קצבת נכות משולמת מאפריל 1974 למבוטח שכתוצאה מליקוי גופני, שכלי או נפשי הנובע ממחלה, מתאונה או ממום מלידה, נגרמה לו נכות רפואית.
- **גמלת סיעוד**
הזכאים לגמלת סיעוד הם תושבי ישראל שהגיעו לגיל פרישה (גיל הפרישה עולה בהדרגה בקרב גברים מ-65 ל-67 ובקרב נשים מ-60 ל-64), שגרים בביתם ולא במוסד סיעודי (למעט מי שגר במוסד סיעודי או בבית אבות ומצוי במהלך 14 הימים הראשונים לאישפוזו בבית חולים כללי), ותלויים בעזרת הזולת בביצוע רוב פעולות היום-יום. כמו כן, קבלת הקצבה תלויה בגובה הכנסותיו של הקשיש. לזכאים לגמלה ניתנים שירותי סיעוד (כגון: עזרה ביתית, השגחה, אספקת חיתולים ושירותי מכבסה).
- **דמי מזונות**
חוק המזונות מבטיח לנשים אשר פסק דין למזונות ניתן לזכותן, את תשלום מזונותיהן דרך הביטוח הלאומי. החוק משחרר את האשה מהליכי הוצאה לפועל בנידון ומטיל זאת על הביטוח הלאומי.